

pressmeddelande

från EU:s narkotikacentrum i Lissabon

Nr 5/2000 – 11 oktober 2000

VIKTIGT: FÅR EJ PUBLICERAS FÖRE 12.00 (CET), ONSDAGEN DEN 11 OKTOBER

Årsrapport om narkotikaproblemet i EU – 2000

PROBLEMATISKT NARKOTIKAMISSBRUK – NYA TRENDER

Missbrukarna håller på att bli ”en kronisk åldrande grupp” Ökat blandmissbruk

Mönstret för problematiskt narkotikamissbruk i EU håller på att förändras enligt EU:s narkotikacentrum i Lissabon, ECNN, vars *Årsrapport över situationen på narkotikaområdet i Europeiska unionen* presenteras i dag.

Vid sidan av heroinberoende – som i allt högre grad gäller en ”kronisk åldrande grupp” - ökar det problematiska missbruket av kokain (ofta tillsammans med alkohol), blandmissbruk av droger som amfetaminer, ecstasy och mediciner samt det tunga cannabismissbruket.

Enligt centrumet har EU:s uppskattning av antalet problemmissbrukare till 1,5 miljoner – fortfarande i huvudsak heroinmissbrukare – hållit sig ganska stabil sedan förra årets rapport. Man säger att två av tre av dessa missbrukare ”sannolikt uppfyller kliniska kriterier för beroende”. ECNN tillägger: ”Det anmärkningsvärda är att heroinmissbrukarna håller på att bli en kronisk åldrande grupp med allvarliga sociala och psykiska problem”.

ECNN – som definierar problemmissbruk som ”intravenös eller långvarig/vanemässig användning av opiater, kokain och/eller amfetaminer” – påpekar också att nyintagningen för missbruk av kokain eller cannabis håller på att öka något – särskilt bland de unga, även om andelen som inleder behandling mot heroinmissbruk generellt sett minskar.

Andelen som har prövat heroin är fortfarande låg (1-2 % av yngre vuxna) och olika skolundersökningar visar att eleverna är mycket betänksamma mot heroinanvändning. Enligt rapporten avspeglar detta sannolikt den negativa föreställningen om ”missbrukaren” som stereotyp samt uppfattningen att heroin är en drog som mer än någon annan förknippas med död och sjukdom.

Emellertid, fortsätter rapporten: ”Heroinanvändning rapporteras hos unga, tunga användare av amfetaminer, ecstasy och andra droger i nöjessyfte. Andra högriskgrupper är utslagna minoriteter, hemlösa unga människor, ungdomar på institutioner och ungdomsbrottslingar, interner (särskilt kvinnor) och arbetare inom sexindustrin.”

Och en annan trend: ”Andelen som sprutar droger av dem som behandlades mot heroinmissbruk sjönk i flera länder under 90-talet och ökar inte igen. Andelen sprutnarkomaner bland de nyintagna för behandling mot heroinmissbruk i förhållande till samtliga heroinklienter är också markant lägre i alla länder från vilka uppgifter finns.”

Det tunga blandmissbruket ökar

Rapporten visar en växande oro för det tunga blandmissbruk som härrör från ”ecstasy och rave-kulturen”.

Centrumet säger: "Konsumtionen av narkotika på helger och som 'njutningsmedel' består i allt högre grad av kombinationer av lagliga och olagliga droger, däribland alkohol och lugnande medel. Det har skett en betydande ökning av kokainanvändningen, ofta i samband med hög alkoholkonsumtion". Och: "Missbruk av tändargas, aerosoler och lim är ofta vanligare bland skolelever än missbruk av amfetaminer och ecstasy, och ökar i vissa länder".

Oro för infektionssjukdomar

Enligt årsrapporten fortsätter antalet nya AIDS-fall bland sprutnarkomaner att minska i **Frankrike**, **Italien** och **Spanien**. Centrumet anser att ett skäl till denna minskning är de nya behandlingsmetoder mot hiv som utvecklades i slutet av 90-talet. AIDS-fallen ökar dock fortfarande i **Portugal** och antalet hiv-infektioner har ökat kraftigt i **Finland**, vilket förväntas leda till en ökning av antalet AIDS-fall inom kort.

Enligt rapporten är situationen i **Portugal** och **Finland** allvarlig. "Riskbeteenden som kan överföra infektionen är ett bekymmer. Högriskgrupperna omfattar unga sprutnarkomaner som inte exponerats för tidigare utbildningskampanjer, kvinnor - som tenderar att dela sprutor oftare än män - dessutom sprutnarkomaner som också använder kokain och narkotikamissbrukare som sitter i fängelse."

Hiv-infektionens utbredning bland sprutnarkomaner är högst i **Spanien** (32%) och **Portugal** (27%). I två tredjedelar av EU-länderna ligger den dock under 5% - i **Storbritannien** så lågt som 1%.

Centrumet rapporterar att hiv-utbredningen sedan mitten av 90-talet tycks ha stabiliserats i de flesta länderna, efter den skarpa nedgång som följde på den första större epidemin bland sprutnarkomaner i slutet av 80-talet. Ökad tillgång till sterila kanyler och sprutor, bättre tillgång till kondomer, rådgivning om hiv och testning och substitutionsbehandling har bidragit till att kontrollera hiv-överföringen.

I vissa områden kan utbredningen emellertid fortfarande öka. I **Finland** har antalet hiv-fall bland sprutnarkomaner stigit kraftigt sedan 1998, och i slutet av 1998 var den lokala hiv-utbredningen i en grupp missbrukare (mestadels sprutnarkomaner) i **Lissabon** 48%, vilket var högre än i tidigare studier, vilket tyder på nylig smittoöverföring.

ECNN noterar att de lokala omständigheterna bakom sådana öknings varierar, men slutsatsen är att "det finns en betydande risk för nya hiv-epidemier" både där utbredningen är mycket liten och hiv kanske inte betraktas som en omedelbar risk (som fallet var i **Finland**) och i högriskgrupper som inte nås av förebyggande insatser i tillräcklig omfattning.

Utbredningen av hepatit C-infektioner hos sprutnarkomaner är mycket hög i hela **EU** - mestadels mellan 60 och 80%. Centrumet förklarar: "Skälet är att hepatit C överförs lättare än hiv." De åtgärder som bidrog till att begränsa hiv-smittans spridning räcker alltså inte till för att kontrollera den.

"Det faktum att hepatit C-infektioner fortsätter att spridas bland nya sprutnarkomaner kräver nyskapande åtgärder. Det behövs också ett övervakningssystem för hela **EU**."

Narkotika till döds

Av rapporten framgår att de flesta dödsfall som orsakas av opiater drabbar sprutnarkomaner i övre 20- eller 30-årsåldern, vanligen efter åtskilliga års användning. Det framkommer en klar tendens till åldrande inom denna grupp i många **EU**-länder - i **Spanien** till exempel var endast 20% över 30 år 1996, men 1998 hade denna andel ökat till omkring 65%.

I **Frankrike**, **Tyskland** och **Spanien** och i någon utsträckning i **Österrike** och **Italien** har antalet akuta narkotikadödsfall stabiliserats eller minskat. Efter att ha haft få dödsfall under början av 90-talet har dock **Grekland**, **Irland** och **Portugal** därefter rapporterat betydande öknings. I **Sverige** och **Storbritannien**, där antalet narkotikadödsfall var stort i början av 90-talet, fortsätter ökningen.

Rapporten säger att antalet dödsfall till följd av överdoser och aids minskat i vissa missbrukargrupper, vilket tyder på att vissa dödsfall kan förhindras.

Forskningen pekar på att dödlighetstalen är upp till 20 gånger högre för opiatmissbrukare än för motsvarande åldersgrupper i befolkningen i stort. Bland kvinnor kan talen vara över 30 gånger högre än för icke missbrukande kvinnor i samma ålder. Dödligheten hos sprutnarkomaner är två till fyra gånger så hög som hos icke narkomaner som inte injicerar..

Nya trender för dem som påbörjar behandling

Andelen patienter som söker behandling mot heroinmissbruk minskar generellt enligt **ECNN**. Det finns dock vissa ökningarna i nyintagningen av kokain- och cannabissmissbrukare – särskilt bland ungdomar. Många medlemsstater rapporterar en sådan trend.

Andelen amfetaminpatienter är låg, men hög bland nya patienter. "Även om dessa skillnader kan vara uttryck för faktiska utvecklingstendenser, kan ökningen av antalet cannabis- och kokainklienter delvis också avspegla att antalet opiatfall bland nya klienter i behandling minskar."

Problemissbrukets starka och svaga fästen i EU

Luxemburg tycks ha största andelen problematiska narkotikamissbrukare – omkring sju promille av befolkningen mellan 15 och 64 år. På andra plats kommer **Italien** (omkring sex promille), **Storbritannien** och **Spanien** (omkring fem), **Irland** och **Frankrike** (omkring fyra) och **Österrike**, **Belgien** och **Danmark** (omkring tre). **Finland**, **Tyskland**, **Nederländerna** och **Sverige** har lägst andel: omkring två promille. **EU:s** grannland **Norge** rapporterar omkring fyra.

Enligt Centrumet tyder dessa siffror på ett svagt direkt samband mellan utbredning av problematiskt narkotikamissbruk och nationell narkotikapolitik. Oavsett om ländernas politik är mer liberal eller mer restriktiv har de liknande, ofta måttliga nivåer.

En inverkan skulle kunna vara om landet ligger längs en droghandelsrutt eller inte. Detta kan öka den lokala tillgången på narkotika och också sänka priset, särskilt om de lokala langarna får betalt i form av narkotika i stället för i pengar.

I **Italien** har till exempel det problematiska heroinmissbruket spridit sig från norr till söder och från gränsregionerna till inlandet. "Den geografiska spridningen...tycks ha följt de huvudsakliga distributionsvägarna för narkotika (t. ex. från **Balkan** via **Grekland** till **Apulien**) och breder ut sig från storstäderna till mindre tätorter på landsbygden."

Heroinbeslag och priser

Antalet heroinbeslag och beslagtagna kvantiteter "ligger på en stabil nivå i **EU**", även om det finns skillnader mellan länderna.

Heroinpriset på gatan tycks förbli konstant i vissa länder, till exempel **Belgien**, **Irland** och **Luxemburg** och håller på att stabiliseras efter en nedgång i andra, såsom i **Tyskland**. Somliga, såsom **Spanien** och **Storbritannien**, rapporterar en ökad tillgång på billigare heroin, särskilt brunt rökheroin i **Storbritannien**.

ECNN drar följande slutsats: "Det är svårt att tolka variationer i beslag och heroinpris på gatan i land för land. Dessa kan ha en mängd orsaker, däribland ändrade rutter för narkotikans väg in i EU och spridning inom **EU** samt förändringar i efterfrågan på heroin. En ökad tillgång på brunt rökheroin kan tyda på ökad produktion i **Sydvästasien**. Över lag tyder uppgifterna på att försöken att minska utbudet har haft liten inverkan på tillgängligheten för dem som vill använda heroin, även om missbruket och beroendet ligger på stabila nivåer."

TRENDER FÖR ANNAN NARKOTIKA

1 av 5 har provat cannabis

Enligt årsrapporten har omkring en av fem européer provat cannabis minst en gång – åtminstone 45 miljoner av oss. Detta är cirka fem miljoner mer än i förra årets uppskattning. Omkring 15 miljoner, cirka 1 av 16 av alla 15–64-åringar, har använt cannabis under det senaste året.

ECNN kommenterar: "Cannabis är fortfarande den mest lättillgängliga och använda narkotikatypen i **EU**. Missbruket ökade avsevärt under 90-talet."

Om man tittar på användningen under det senaste året toppas listan av **Storbritannien (England & Wales)** med 1 av 10 vuxna (nästan 10%). **Spanien** har också en relativt hög siffra (omkring 7%). Från **Danmark**, som har det högsta andelen i **EU** som någon gång provat cannabis, rapporteras dock

endast 3% för det senaste året. Alla andra medlemsstater i **EU** varifrån uppgifter finns ligger på högst 5%.

I rapporten sägs också att cannabisanvändningen är ännu högre bland de unga. Omkring en av fyra (25%) av 15-16-åringarna och nästan hälften (40%) av 18-åringarna har prövat cannabis. Bland de yngre vuxna varierar siffrorna från omkring 17% i **Finland** och **Sverige** till omkring 40% i **Storbritannien** och **Danmark**. Färre än 1 av 10 av de yngre vuxna har dock använt cannabis under det senaste året i de flesta **EU**-länderna. ECNN säger att "de flesta som prövar inte fortsätter använda narkotika på längre sikt".

Cannabis är också den vanligaste olagliga substansen hos skolungdomar och deras användning ökade betydligt i nästan alla **EU**-länder under 90-talet. Andelen som någonsin prövat varierar från 5-7 % i **Portugal** och **Sverige** upp till 30-40 % i **Irland**, **Nederländerna** och **Storbritannien**. I vissa länder är dock användningen av lösningsmedel vanligare i dessa åldersgrupper – till exempel i **Grekland** där nästan 15% av 15-16-åringarna använder dessa, jämfört med 10% för cannabis.

Missbruket av kokain ökar och sprider sig

Vad kokainet beträffar säger ECNN att fastän kokain är mindre vanligt än amfetaminer eller ecstasy ökar användningen — särskilt inom socialt aktiva grupper — och sprids till bredare befolkningsskikt. Mellan 1 och 6% av 16-34-åringarna och 1-2 % av skolungdomarna i hela **EU** har prövat kokain minst en gång, även om vissa undersökningar ger vid handen nivåer på upp till 4% av 15-16-åringarna.

"Högre användningsnivåer återfinns i tätorterna hos socialt utåtriktade yngre vuxna med anställning", konstaterar **ECNN**. "Allvarliga problem till följd av 'crack'-rökning har identifierats, särskilt bland kvinnor i sexbranschen."

Amfetaminer och ecstasy – förändrade missbruksmönster

ECNN rapporterar att amfetaminer och ecstasy är de näst vanligaste drogerna i **EU**. 1-5% av 16-34-åringarna har prövat dem. Siffrorna är högre för smalare åldersgrupper, men överstiger sällan 10%. I **Storbritannien** beräknas dock 16% av de yngre vuxna ha prövat amfetaminer. "missbruket [av dessa preparat] lämnar undan för undan de stora danstillställningarna för mer geografiskt spridda klubbar, barer och privata miljöer [i hela **EU**]", hävdas det i rapporten. Ett växande problem är risken för nervskador på lång sikt vid tung användning av ecstasy.

NÅGRA ANDRA VIKTIGA PUNKTER UR RAPPORTEN

- Nya narkotikastrategier har antagits av **Spanien**, **Frankrike**, **Portugal** och **Storbritannien** liksom av **Europeiska unionen** själv.

Denna politik håller på att bli mer balanserad och lägger större vikt vid sund information, förebyggande åtgärder och behandling än vid att minska utbudet.

Fängelsestraff för narkotikabrott börjar bli mindre vanligt och andra alternativ tillämpas i allt högre grad. Dessa kan bestå i allt ifrån samhällstjänst till behandling.

- Förebyggande åtgärder mot narkotika i skolor, inom fritidsverksamhet och i högriskgrupper prioriteras i alla **EU:s** medlemsstater.

Användningen av Internet i utbildningssyfte för ungdomar, lärare och föräldrar ökar.

I vissa länder satsar man mycket på drogförebyggande utbildning för fältassistenter och personal på nattklubbar och barer.

Riktade insatser för ungdomar från etniska minoriteter har uppmärksammats i vissa länder under de senaste åren. Narkotikamissbruk är relativt utbrett i en del sådana grupper. De använder narkotikavården i liten utsträckning, antingen på grund av språkproblem eller kulturella tabun. Några lovande alternativ går ut på att ta deras egna grupper till hjälp via etniska föreningar och att tillhandahålla information på respektive språk.

- Sprututbytesprogram byggs ut i hela **EU** och arbetet för att motverka en sjunkande medvetenhet om riskerna med att injicera intensifieras. Lågtröskelinsatserna ökar i alla medlemsstaterna. Dessa

kan tillhandahålla mat, dryck och hygienutrymmen, psyko-social och medicinsk hjälp, rena kanyler och sprutor, sovplatser och ibland metadon, beroende på användarnas speciella behov och tillgängliga resurser.

- "Användarrum" där man kan konsumera narkotika under hygieniska och kontrollerade förhållanden är fortfarande kontroversiella – somliga anser att de legitimerar narkotikamissbruk. Trots att användarrum har funnits i fyra **tyska** städer sedan 1994 fick de inte laglig status förrän i februari 2000 när narkotikalagstiftningen ändrades och en ramförordning som sätter minimistandarder för utrustning och administration infördes. Däremot har sådana inrättningar funnits i många år i **Nederländerna**. De infördes också nyligen i **Spanien (Madrid)**.
- Speciell drogbehandling för kvinnor finns i hela **EU**. Ofta inriktas denna särskilt på gravida kvinnor och mödrar med barn, liksom på kvinnor i sexbranschen.
- En stor andel av internerna i fängelserna i **EU** är narkotikamissbrukare. Behandling ges i ökad utsträckning för att förhindra återfall till användning av olagliga droger och brottslighet. Andelen problematiska missbrukare är mellan 20 och 50% av det totala antalet interner i de flesta medlemsstaterna. Andelen narkotikamissbrukare i fängelserna är hög med alla mått mätt och visar enligt ECNN på vikten av behandling och alternativ till fängelsestraff för dessa människor.

Enligt studier börjar somliga interner använda narkotika i fängelset och fall av initiering till injiceringsmissbruk i fängelse har också rapporterats. Även om det förefaller vara mindre vanligt att injicera i fängelse än utanför delar upp till 70% av i vissa fängelser kanyler och annan injiceringsutrustning.

- Substitutionsbehandlingen växer — även i fängelserna — både räknat i antalet patienter och när det gäller använda preparat.

För redaktörerna

1. **Årsrapport över situationen på narkotikaområdet i Europeiska unionen** kan laddas ner från ECNN:s webbplats onsdagen den **11 oktober kl. 12.00**:
http://www.emcdda.org/publications/publications_annrep.shtml
eller <http://emcdda.kpnqwest.pt>
2. Några speciella aspekter av rapporten belyses i två separata pressmeddelanden som också kan laddas ner onsdagen den **11 oktober kl. 12.00**:
<http://www.emcdda.org/press/press.shtml>
 - **Narkotikamissbruk mer diskriminerande för kvinnor än för män (fördjupning)**
 - **Substitutionsbehandlingen ökar i hela EU – men är "fortfarande ett dåligt utvärderat lappverk" (fördjupning)**

<p>• Kontaktperson: Kathy Robertson, pressekreterare • • Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk • • Tfn: (351) 21 811 3000 • Fax: (351) 21 813 1711 • E-post: Kathryn.Robertson@emcdda.org • • ECNN, Rua da Cruz de Santa Apólonia 23-25, PT-1149-045 Lissabon, Portugal • • Besök oss på Internet på http://www.emcdda.org •</p>
